

ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ

Ільчук М.С.

студент,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ТВОРЧИСТЬ ТА СТАНОВЛЕННЯ ЖІНОЧОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ВАГІТНИХ. ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНА СТОРОНА МАТЕРИНСТВА

Період вагітності вважається одним із важливих етапів, який розглядається як певний критичний момент у житті жінки. Наприклад, саме перша вагітність розуміється як кінець існування жінки як окремої істоти і початок безперервних і остаточних стосунків «мати-дитина» (Г.Г. Філіпова). Тому саме вагітність – це етап переосмислення власного досвіду і трансформації взаємовідносин зі світом, а також унікальна ситуація розвитку самосвідомості жінки [6].

Ще Метт Рідлі у своїй книзі «Геном» вказував, що не можна «уявити людину як тіло, кероване мозком за допомогою гормонів. Невірним буде подання, що людина – це тіло, яке вмикає і вимикає гени гормонів, і також помилковим буде уявлення, ніби гени керують тілом і мозком». Тому у формуванні жіночої ідентичності вагітних неостанню роль відіграють гормони, які не лише змінюють фізіологію і реорганізують головний мозок, а й впливають на психологічний стан жінки, на її емоційний стан. Внаслідок цього і змінюється світогляд жінки, відбувається переосмислення цінностей, з'являються нові переконання, нові поклики душі.

Наприклад, чудодійною є дія вазопресину (або антидіуретичний гормон), під час вагітності він покращує орієнтування в просторі, підвищує адекватність реагування – знижує збудливість в новій ситуації і підвищує її в звичних ситуаціях [3, с. 5-21].

Дегідроепіандростерон ДНЕА називають матір'ю всіх гормонів, так як саме він є прабатьком усіх статевих і стероїдних гормонів. Саме ДНЕА відповідає за статевий потяг в організмі, за ясний розум, тверду пам'ять, за м'язову силу і витривалість. У жіночому організмі його дія є досить цікавою.

DHEA (або дегідроепіандростерон) є природним існуючий гормон, який жіночий організм перетворює в андрогени, головним чином тестостерон. Незважаючи на те, андрогени чоловічі гормони, вони присутні в обох статях і мають важливе значення в жіночому організмі для виробництва і розвитку здорових яєць. В ситуаціях безпліддя, особливо в поєднанні з IVF, DHEA використовується в основному для покращення показників вагітності ЕКО; збільшення імовірності спонтанних вагітностей; покращення якості і кількості яйцеклітин та ембріонів; зниження хромосомних аномалій у ембріонів, що призводить до зниження ризику викиднів і т. д.

Помилковим буде судження, що у вагітних жінок спостерігається регрес інтелектуальної сфери. Це концентрація уваги на певних змістах і орієнтація на інтуїтивному і евристичному способі обробки інформації. Дослідження в психології саме цих особливостей дозволяють віднести їх до творчих здібностей. Загальне підвищення творчого потенціалу відзначається у вагітних, починаючи з другого триместру (у практиці психологічної підготовки до материнства), адже саме у цей період у дитини активно формуються системи органів, продовжує оформлюватися личко, проявляється зародковий пушок у вигляді мікроскопічного малюнка шкіри, який згодом перетвориться на функціональний покрив тіла, і т. д. За допомогою високого рівня інтуїції під час вагітності жінка проектує свою творчу роботу на становлення і функціонування організму дитини.

Материнсько-дитяча взаємодія сприяє виникненню змін у регуляції психічної діяльності матері. Вона не до кінця усвідомлюючи це відмовляється від свідомих способів регуляції своєю діяльністю і користується інтуїцією і своїми емоціями. Це обумовлено особливостями дитини та унікальністю завдань матері у взаємодії з нею. Можна виділити три основні аспекти цієї взаємодії, що вимагають зміни в її емоційних та інтелектуальних сферах:

1. Забезпечення матір'ю своїх функцій протягом вагітності, після пологів та в період новонародженості вимагають від неї перебування в специфічному стані, що дозволяє їй природним чином і без явного усвідомлення взаємодіяти з іншим суб'єктом, у якого ще немає не тільки свідомості, а й розвинених, диференційованих способів взаємодії зі світом взагалі. Наприклад, Джон Свааб вказує на те, що пологами керує дитина в утробі матері. Коли дитини замало глюкози, яка постачається організмом матері, то в гіпофізом йде наказ, про вихід на волю. Два організми

починають синхронно працювати (організм матері і дитини) і як наслідок дитинка з'являється на світ. Матері необхідно орієнтуватися на свої емоції, за якими вона відчуває стан дитини. Підвищена емоційна сензитивність необхідна для емоційної взаємодії з дитиною і безпосереднього переживання її станів (емоційна інфантилізація).

2. Необхідно і відповідне ставлення до матері і дитини членів сім'ї і суспільства в цілому. Цьому сприяють деякі інфантильні риси зовнішнього вигляду та поведінки майбутньої матері, прогресуючі в вагітності. Необхідність захисту, підвищення залежності від членів суспільства у забезпеченні їжею, створення доброзичливої атмосфери, що сприяє благополучному перебігу вагітності і розвитку відносин матері з дитиною, оцінюються багатьма дослідниками як специфічно людські особливості материнства.

3. Поступово збільшується протягом вагітності концентрація інтересів матері на дитині. Дослідження в психології мислення саме ці особливості дозволяють віднести до творчих здібностей. Загальне підвищення творчого потенціалу відзначається у вагітних, починаючи з другого триместру (у практиці психологічної підготовки до материнства).

У пренатальній психології також проводяться дослідження, які вивчають фізіологічні та психофізіологічні аспекти материнства. Вивчається зв'язок гормонального фону і емоційних станів, їх роль у розвитку материнства, забезпеченні емоційних особливостей материнсько-дитячих відносин. Вважається, що гормональний фон створює умови для сприйнятливості до ситуації взаємодії з дитиною [4].

Аквагі Е.М. і співавт. (2013) відкрили, що модель експресії генів, пов'язаних з гормонами, нейротрансмітерами і модуляторні нейропептидами в медіальній преоптичній зоні і медіальній мигдалеподібній зоні щурів, асоціювалася з материнським поведінкою [1].

Автори дійшли до висновку, що «творча діяльність забезпечується системою з великого числа розподілених у просторі ланок, причому кожна ланка відіграє особливу роль і демонструє певний характер активації». Дослідники вважають, що префронтальна кора (частина лобової кори) обох півкуль, пов'язана з пошуком потрібних асоціацій, витягом смислової інформації з пам'яті, утриманням уваги. Поєднання цих форм активності, ймовірно, призводить до народження нової ідеї. Безумовно, у

творчості бере участь лобова кора. За даними попередніх досліджень, в лобовій корі розташований центр семантики, праву лобову частку вважають відповідальною за вміння формулювати концепцію. А в процес селекції інформації, як вважають, залучена передня частина поясної звивини.

Гормони впливають на збір інформації про навколишнє середовище, тобто на роботу органів чуття, а точніше – на функціонування сенсорних систем. Крім того, вплив гормонів на сенсорні процеси обумовлений їх участю в організації вибіркової уваги [4]. Гуморальні фактори впливають на пам'ять, при чому як на вивільнення пам'ятного сліду, так і на процес запам'ятовування (наприклад, покращує пам'ять – вазопресин, погіршує – окситоцин) [4, с. 81]. Гонадоліберин – стимулює стан ейфорії, природний антидепресант [4, с. 82]. Гіперплазія гонадотрофів у фізіологічних умовах спостерігається в період вагітності. Саме цей гормон є одним з тих, що спричиняє піднесений настрій у вагітних, хоча може бути й навпаки, що зумовлено зовнішніми чинниками [5].

На основі проаналізованих теоретичних даних можна сказати, материнство – складний феномен, який має фізіологічні та психофізіологічні механізми, а також еволюційну історію, культурні та індивідуальні особливості.

Материнство не забезпечується повністю вродженими механізмами, воно містить у собі біологічне прагнення до материнства, перетворене інтеріоризованими соціальними нормами. Індивідуальний онтогенез материнства можна охарактеризувати як тривалий поетапний процес, під час якого відбувається природна адаптація жінки до материнської ролі. Жінки, які чекають малюка, змінюють свій звичний погляд на різні речі. Під час перших місяців адаптації вагітності, свідомість починає переходити у фазу споглядання світу. Поєднуючись з ейфорією, починає виникати жага творчих перетворень. Ймовірність, відкриття нових в собі талантів, це пов'язано з проекцією внутрішнього Я.

Слід зазначити, що на психоемоційний стан жінки впливає гормональний фон, який змінюється у зв'язку з вагітністю. Природою передбачено, що в жіночому організмі відразу після зачаття активізуються спеціальні гормони, які не лише допомагають дитині повноцінно розвиватися, а також налаштовують майбутню маму на материнство, змінюють її світогляд, сприяють розвитку нових інтересів, налаштовують на заняття творчістю.

Список використаних джерел:

1. Akbari E. M. , Shams S. , Belay H.T. [et al.The effects of parity and maternal behavior on gene expression in the medial preoptic area and the medial amygdala in postpartum and virgin female rats: A microarray study / E.M.] // Behavioral Neuroscience. – Vol. 127, № 6. – 2013. – P. 913-922.
2. Вейненгар О. Пол и характер / О.Вейненгар. – Ростов-на-Дону: Изд-во «Феникс», 1998. – 608 с.
3. ДржевецкаяИ. А. Основы физиологии обмена веществ и эндокринной системы. – М.: Высшаяшкола, 1994. – 256 с.
4. Жуков Д.А. – Биология поведения. Гуморальные механизмы. – 2007.
5. Маркина Н. В. «Загадки и противоречия творческого мозга» «Химия и жизнь» № 11, 2008.
6. Филиппова Г.Г. Материнство и основные аспекты его исследования в психологии // Вопр. психологии. – 2001. – № 2.